

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
másfél íven és az egyleti tagoknak ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizet-
hetnek elő, féléves előfizetés el nem fo-
gadatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ád
felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök Szabó József; Dr. Berde Aron, Br. Jósika Sámuel, Szabó Sámuel, Vörös Sándor
felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: Phylloxera-irtási kísérletek. t. — Czukorrépa és ugarkényszer. Gróf Schweinitz Gyula. — Szüret után. Szentgyörgyi Lajos. — Földmives-iskola Erdélyben. — Ártalmas-e a szájfájás tehének teje? — Monostori szüret. Bene József. — Fatenyésztési lapok. — A szőlőültetés és a phylloxera. — A káros rovarok ellen. — Fiatal borok apadása. — Egyleti mozgalmak: Vál. ülés oct. 17-én. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

Phylloxera-irtási kísérletek.*)

Gróf Bethlen Gábor, kit a kormány az erdélyi részek phylloxeraügyi kormánybiztosául nevezett ki, illetőleg kért fel, erélyesen hozzá lát a phylloxera elleni védekezéshez.

Néhány héttel ezelőtt Medgyes és vidéke számára olcsó szénkénegről gondoskodott, a mely szükség szerint rendelkezésre áll.

Néhány nap előtt pedig személyesen vizsgálta meg a kolozsvári szőlőpiacot és szigoruan és azonnal intézkedett az iránt, hogy a szőlőárusítás és szállítás csak a törvénynek megfelelő módon történjék. (A szőlő gyümölcs árusítása és szállítás szabad, de szőlőleveleknek nem szabad közte lenni.)

Most pedig arról értesülünk, hogy az ő kezdeményezésére október 24-én Valddidon (Nagy-Küküllőmegye) kísérlet történt egy új phylloxera-irtó szerrel, a mely ha esetleg beválnék, nagy jelentőségű lenne a phylloxera elleni küzdelemben.

Ez ügyben a következő értesítést vettük egy szemtanutól:

A résztvevők október 24-én reggel 8 órakor Valddid községben egybegyűlve, 1/2 órakor kivonultak az inficiált szőlőterületre s ott azonnal munkához láttak.

*) T. laptársainkat kérjük ezen közlemény szives átvételére.
Szerk.

Dr. Szaniszló röviden megemlékezőn a phylloxera-irtó szernek történetéről, kijelenti, hogy a Gróf Bethlen Gábor által tervezett ezen összejuvetel célja, kipróbálni a kezünkbe adott szert; minek folytán kísérletezésünk hivatva van megállapítani:

1. Előli-e ezen szer a phylloxerát?
2. Nem bántja-e a szőlőt?
3. Alkalmazása könnyű és olcsó-e?

A kísérletezés két különböző módszer szerint, egy őszi és egy kora tavaszi kísérletből fog állani, azontul következik 1 vagy 2 szemle.

Többszörös ásatás nyomán mindenekelőtt megállapítva lett, hogy az illető terület csakugyan inficiálva van és pedig az infekció már nagyon előhaladott.

Ennek konstatálása után Dr. Szaniszló, a legerősebben inficiált helyeken, két külön részletet jelölt ki, az egyiket háromszög (mintegy 60 tőkével), a másikat négyszög (mintegy 100 tőkével) alakban s mindkettőt külön színű jelző-czövekekkel vétette körül.

A háromszögalaku terület tőkéi, egy bizonyos módszer szerint, most azonnal kezeltettek az illető szerrel (a négyszögű terület a tavaszi, más rendszerű kísérletre fog szolgálni), mi közben a felügyeletet Dr. Szaniszlón kívül a főispáni titkár ifj. Horváth Mihály, a főszolgabíró Fodor Lázár és községi előljárók s jegyzők teljesítik.

A szer alkalmazása után az illető tőkék azonnal meglettek metszve és ellettek takarva s e helyre tavaszig senki sem fog belépni.

Most még a jelenlévők desinficiálása s a használt szerszámok ártalmatlanná tétele következett; a mely műveletnél az ezen ügyben nagy eréllyel és szigoru pontossággal eljáró főszolgabíró teljesítette a főellenőrzést.

Minden jelenlévőnek ruhái karbolsavas oldattal leke-

féltettek; a csizmák, különösen a talpon, karbolsavban megmosattak; a szerszámok pedig az előre meggyújtott venyige lobogó lángjába ismételtelen betartattak.

Délután 3 órakor ért véget a munka, mely után a társaság azon intéssel oszlott szét: hogy az első két napon senki szőlő közé ne menjen.

Lesz-e ezen kísérletező munkának sikere? — azt megtudjuk majd a jövő nyáron!

Még azt jegyezzük meg, hogy a kísérlet egészen nyilvánosan történt s annak további mozzanatai is egészen nyilvánosak lesznek. — — t.

Czukorrépa és ugarkényszer.*)

Brassó megyében a cukorgyár felállítására megmáshatatlant tényre vált ugyan, de a nálunk fennálló gazdasági rendszer a répának állandóan való okszerű termelését lehetetlenné teszi!

Hogy a dolog állásáról tiszta képet nyerhessünk, előre kell bocsátanom, miszerint a Botfalú melletti cukorgyár napontai körülbelül 10,000 metermázsa répának feldolgozására van berendezve.

Ha már most egyelőre — miután a talaj még eléggé megművelve nincs, — közép számitással felvesszük, hogy egy holdon csak 200 metermázsa répa terem: akkor kitűnik, hogy hozzávetőleg 50 holdnyi répa szükséges egy munkanapra; tehát egyelőre körülbelül 4600 hold, hogy legalább három havi időszakon át dolgozni lehessen; oly terület, mely jelenleg ugyan Brassó, Háromszék-, Alsó-Fehér- és Nagy-Küküllő-megyék répatermelése által biztosítva van; jövőben azonban legnagyobbbrészt a gyárhoz közel fekvő vidékeken kell, hogy előállíttassék. Mivel pedig a répat nem lehet folytonosan ugyanazon területen termelni, mert különben a talaj répaunttá válik; jövőre mintegy 27—36,000 hold szántóföldre lesz szükség, hogy a répatermelést czélszerű vetésforgón belül a gyár közelében tartósan biztosítani lehessen; sőt a répatermelés még fokozható s ennek folytán a gyártási időszak meghosszabbítható lenne.

A cukorgyáros egyszerű üzleti okokból sem közvetve, sem közvetlenül nem fordulhat a hatóságokhoz azon kéréssel, hogy változtassák meg nagyjában és egészében azt a gazdasági rendszert, mely fájdalom, még mindig fennáll és idővel a répatermelést egyenesen lehetetlenné fogja tenni.

Tény ugyan, hogy eddig csak ott járt a cukorgyárak alapítása sikerrel, hol a magasan kifejlett mezőgazdaság már meg volt; ellenben itt oly vidéken létesült egy nagy-szerű cukorgyár, hol nagyobb birtokok hiányoznak és hol még az ugar- és legelő-kényszerrel kapcsolatos három nyomású gazdálkodás áll fenn; oly rendszer, mely a cukorrépatermeléssel teljességgel össze nem egyeztethető, mert

*) Czikkalakban közöljük azon felterjesztést, melyet Gróf Schweinitz Gyula ur a földmivelésügyi és a kereskedelemügyi ministeriumhoz intézett és melyet igazgató választmányunk (a jelen számban közölt jegyzőkönyv 194-ik pontja szerint) pártólól magáévá tett.

evvel igen belterjes mezőgazdaság és állattenyésztés párosul. Tudva van, hogy 1848 előtt Erdélyben két cukorgyár létezett és mindkettő kénytelen volt üzemét beszüntetni.

A botfalvi gyár nem rendelkezik sem saját, sem bérelt nagyobb birtokról, melynek szántója a répatermelésnek okszerű vetésforgóját lehetővé tenné és a gyárnak nagyobb répamennyiséget biztosítana; — vett répára van utalva, melyet ezen megyének többnyire közép- vagy kisbirtokosai kell, hogy előállítsanak; hasonló eset van kisebb-nagyobb mértékben Háromszék- és Nagy-Küküllő-megyében is.

Ha egészen eltekintünk továbbá a répatermelés által igényelt tőkétől a melyeket mint létezőket veszünk fel, e pénz csak akkor fog kellő hatással lenni, ha a répatermelés nem talál egyéb akadályokra, mint épen a legelő-kényszerre és ugarra, valamint a föld elaprózására, mely a soros miveltést és a később okvetetlenül szükségessé váló alagsóvezést meg nem engedi; pedig ezen utóbbit csakis az annyira szükséges tagosítás után lehet alkalmazni.

A répatermelésre azonban különös fontossággal a vetésforgó bír, mert a cukorrépának rövid idő alatt ugyanazon mezőre való visszatérése meg nem engedhető, a mint azt a répatermelő vidékek tapasztalata igazolja.

Okszerű váltórendszert kell tehát behozni, legyen az bárminő, mert a legelő-kényszerrel kapcsolatos három nyomású gazdaság keretében ennek helye nincs.

A répatermeléssel, illetőleg az avval együtt járó belterjes földmiveléssel a répa előtt vagy után vetett termények eredményét is tetemesen fokozzuk, a mi a répatermelésnek főelőnyéül tekinthető. Például egy oly tábla, melyen az idén répa állott, a jövő évben árpának volna nagyon alkalmas; természetesen úgy, hogy a talajt a répa kiszedése után felszántjuk és tavasszal jól mivelve, az árpát elvetjük; a mint ez Csehország és Morvában, egész Némethonban és mindenütt történik, hol a répatermelés divik. Brassó- és a szomszédos megyékben ez ma nem lehetséges; mert ha a répat kiszedték, a legelőmarha jön az ugarra és csak a jövő évben kerül a föld az őszi vetés munkája alá.

Az őszeinek, kivált a rozsnak learatása után, — mely legkorábban kerül le — a föld először is hántó szántást, később pedig — a jövő évi répa alá — mély miveltést kapjon; de ezt sem lehet gyakorlatilag végrehajtani a fennálló rendszer miatt.

A répatermelés hozama továbbá még sem oly jelentékeny, hogy — mint némelyek vélik — minden táblát külön bekeríteni lehetne; egészen eltekintve attól, hogy ezen elkerítést évről-évre más-más földön kellene eszközölni és hogy szántóink össze-visszasága mellett az árkok és sövények oly tömkelege keletkeznék, mely ismét a répának soros miveltését, gondos szántását tenné lehetetlenné.

A mezőgazdaság emeléséhez járulván, a nagyobb mérvű répatermelés mindenekelőtt az ugar elejtése folytán a szántó teljesebb kihasználását biztosítja. Továbbá a kitűnő miveltés, trágyázás és ápolás, melyben a cukorrépa részesül, az összes, a vetésforgóban szereplő

termények nyers hozamát is fokozza és a származó magasabb termelési költséget nagyobb részt a cukorrépa hordozza, melynek művelése nem történne, ha nagyobb tiszta nyereséget nem adna, mint más termék.

Tiszta istállótrágyázás, mesterséges trágya adagolása nélkül a répatermelésnél ki nem fizeti magát. Azon kivételesen erős trágyázás, melyet a répának adni kell, nemcsak ennek, hanem minden következő terménynek is magasabb hozamát biztosítja, magasabbat, mint azelőtt. Oly gazdaságokban azonban, ahol mincsenek nagyon kedvező természeti viszonyok és ennek dacára elmulasztják a trágyatermelést fokozni, vagy pedig műtrágya által az elvont növényi tápszereket pótolni: ott a répatermelés a birtoknak hátrányára válik és rövid idő elegendő az ily rablógazdaság káros oldalainak kimutatására.

Miután a gyár fennáll, természetesen érdekükben fekszik a termelőknek, hogy nemcsak jó, de lehetőleg sok répát is állítsanak elő; másfelől pedig az államnak, mely a cukorgyártásból magas adójövedelmet húz, érdeke abban rejlik, hogy a répatermelésnek minden akadályát elmozdítsa. Ezen iparágak meghonosítása igen rohamosan történt, bizonyosan felmerült azon követelmény, hogy a cukrot többé ne importáljuk: de miután Brassó megyében a cukorgyár létesült és a jövő évre egy újnak létesülése Nagy-Enyeden biztosítva van, multhatlanul szükséges a földnek szabad használatát is biztosítani; mert különben az alig életbe lépett cukoripar, legalább az említett megyékben, aligha tudna egészséges alapon fejlődni! Az értelmesebb gazdák, kik leginkább kötelezték magukat a répatermelésre, valóban sajtószerű helyzetben vannak.

A nmlgu m. kir. belügyminiszteriumnak 11817 ex 1877 kelt rendelete folytán annak eldöntése, hogy az ugarrendszer, illetve az annak megfelelő vetési kényszer, a mennyiben egy község határán divik, megszüntethető-e? vagy fenntartandó-e? az érdekelt birtokosokat és pedig azoknak a kérdéses határon birtokaránylagos szótöbbségét illeti. A szántót és rétet tekintve, a birtok többsége átlagosan a legkisebb gazdák kezén van, kik mindenütt a kulturának nagyon alanti fokán állanak és minden haladásnak ellene vannak; — az értelmiség a többséget az egyes községekben csak alig vagy éppen nem érheti el. Tehát eltekintve attól, hogy éppen az intelligencia, mely a czélszerű vetésforgót behozni szándékszik, teljességgel nem számos; le is szavaztatnék mindazoktól, kik a fejlettebb gazdálkodás iránt érdeklődéssel nem bírnak.

Az okszerű államgazdaság elvei szerint a kormányoknak a mezőgazdaság üzemére gyakorolt minden közvetlen befolyástól óvakodniuk kell; ellenben mindenütt ott, hol előrehaladott gazdálkodást találunk, oda hatottak, hogy azon előítéletek, melyek a földművelés terén, például a közös birtoklás, az ugar és legelőkényszer fenntartását kíván-

ják, eloszlattassanak és mellőztessenek. Így történt ez már 1807-ben Poroszországban, majd egész Németországban a nevezetes földművelési nyílt parancs (Kultur-Edict) folytán, melynek szerzője a híres Thaer Albrecht, az újabbkori mezőgazdaság megteremtője volt. Az osztrák tartományokban az ugar és legelőrendszert az 1873-iki törvények szüntették meg.

Tekintettel arra, hogy a répatermelést úgy Brassó, mint a gyárhoz legközelebb fekvő megyékben többnyire kisbirtokosok gyakorolják

és tekintve, hogy a legtöbb községben a répatermeléssel teljességgel össze nem egyeztethető ugar és legelőkényszer még fennáll;

tekintettel továbbá arra, hogy a répatermelés sikere okszerű vetésforgóra berendezhető gazdaságot követel;

tekintettel végre arra, hogy a répatermelés magában véve még a mi földelaprózásunk mellett is folytatható (például a rajnai tartományokban az elaprózás még nagyobb, mint nálunk; Morvában pedig a tagosítás még a cukorgyárvidéken sincs mindenütt keresztül vite)

arra kell kérni mindezek folytán a földművelésügyi ministeriumot, hogy ott, hol a répatermelés már meghonosítva van vagy ezentul meghonosítandó lesz és hol a birtokosok több év tartamára magukat tényleg lekötöztették, az ugar és legelőkényszer megszüntetessék és szántón-réten a szabad gazdálkodás engedélyeztessék.

Kolozsvár.

Gróf Schweinitz Gyula.

Szüret után.

Eltekintve a szüreti idő alatt folyton tartó kellemetlen esőzésektől, alkalmatlan sártól s a hol phylloxera lépett már fel: ez irtoztató szomorú állapottól, — úgy hisszük, meg vannak elégedve szőlészársaink úgy mennyiség, mint minőség tekintetében a szüreti áldással összes hazarészünkben.

Elrontotta ugyan egy kissé a szeptemberi időjárás julius-augusztusi rózsás reményeinket, tönkre tette a sok eső a kihaló természetű, kövér és Croquant musqué drága szőlőinket s még a királyt (lámport) is, melyek legnagyobb részben el is rothadtak; hanem megadták a többiek izzadásunk bérét kellő mértékben az általunk ismert borvidékeken s még nem borvidékeken is, egyáltalában mindenütt. De hogy még sem olyan — és annyi bort szűrünk, mint a milyen és mennyivel már augusztus második fele kecsgetett, szomorúan kell constatalnunk a mustmérő súlyedése és részben üresen maradt edényeink szemlélése kapcsán.

Aztán véghetetetlenül különös is ez mi jó népünk, — egymást hajhássza a szüretelési sietségben is; ugyannyira, hogy már okt. 5—6-án egyes hegyeinknek neki mentek s 13-án — kiváló gyönyörű időben — már tetőpontját érte a szüretelés zajos öröme s Gál napján éppen alig lehetett látni szüretelést, úgy neki estek az élni sietők a megáldott hegyeknek. A sietséget mindenek fölött a fenn jelzett szőlő-

fajok erős rothadása s csaknem egészben történt elpusztulása okozta, — s éppen ezért ismét és ismét hangsúlyozni kívánjuk, hogy oly szőlőfajok termelésére fordítsuk figyelmünket, a melyek minden istenadta körülmények közt megelégedésünkre termenek, jutalmaznak.

Igaz, nincs jobb három szőlő — merem állítani — az egész világon, mint fönnemlítették, úgy bornak, mint csemegének; de ritka évben találja el az időjárás kedvüket, mert érezvén értéküket — nem férnek bőrükbe s legtöbbször meghiusult reményekkel kell beérniük csupán.

Közel harmincz éve, hogy tisztába hozták br. Kemény István, Nagy Ferencz, br. Apor, Paget, gr. Mikó, Bornemisza, Zeyk József, a Velicsek, dr. Wolff Gyula, Fekete Pál, Lengyel Ádám, a n.-enyedi kollegium, hilibi Gál János, br. Szentkereszti Zsigmond, Velicska Lajos, Vadadi, Eöry, Gerendy István s több más jeles uttörőink, miféle fajokat tenyesszünk s különösen erdélyi gazd. egyletünk nagy-utczai, országszerte páratlan gyűjteményét tömérdek áldozattal csupán azon tekintetből szerezte össze s tartja fenn kiváló gondnal, hogy szemmel láthatóan s kézzel foghatóan példát mutasson arra, hogy hazarészünk melyik vidékére miféle bor- s illetőleg csemege-fajok plántálандók.

Kezdetben véghetetlenül nagy volt az érdeklődés s ennek folytán a „választottak“ terjedése is hallatlan gyorsasággal történt, de egy idő óta kissé megcsappant a kedv, lehangolta a lelkeket, a phylloxera rémen kívül, a vérig sértő boraccis, — a szőlőmivesek tulkövetelése, hiányos munkája s tudná Isten mi minden. Mindenek felett pedig az, hogy nem jártak kellőképp végére, mit plántáljanak, hogy munkájukat mindezek daczára is siker koronázza.

Örömmel nyilváníthatjuk, hogy az idén ismét megpezsdült kissé az élet, a gyönyörű szőlők iránt való kedvtelés. Különösen a reformátusok kerületi közgyűlése alkalmával — okt. 5—12 — oly szépszámú vidéki — s helybeli is sok — érdeklődő látogatta e 150-nél többféle fajból álló gyűjteményt, miszerint bizvást arra következtethetni, hogy azok látása után igen sokan fognak a mimódon történő beszerezhetési utak után tudakozódni.

Eligazodniok azonban e tekintetben azoknak, kik látták a remek fajokat s illetve közvetlenül érintkeztek velünk, — igen könnyű leend; — a kik pedig mint ismeretlenek óhajtanának ez ügyben egyetmást tudni, azoknak a titkári hivatalon kívül szives készséggel áll szolgálatára e sorok írója is, levén neki magának is pár száz fajból álló készlete.

A legkorábban érő Malinger, Madleine Angevine és Imperial, Saumuri muskotály, sárga és zöld Lindau, Jakab szőlő (kék Burgundi), s mindjárt nyomban következő Malvázia, piros és fehér gyöngy-szőlő = Chasselassok, Passatutti, Uva reginae vagy genuai zamatos = Csasz, Chasselas imperial, Chasselas Malakoff, Chasselas rouge royal = kir. piros Chasselasokon kívül igen ajánlatosak még a Constantini muskotály, Muscat frontignan, L'enfant trouvé, Chass. Goujard, Hamburg, Kék muskotály, Mocca di Lonna

Mina di vacca, Malaga, Balogh Pál vagy palma — s a ki szereti — a piros, fehér, kék Izabellák, a Duc of Buckleuch, Duchesse of Buckleuch és Golden Champion jeles csemege-fajokon kívül, — a melyek nagy részéből egyszersmind a legkitünőbb bor is készíthető; ott áll még e gyűjteményben — négy terjedelmes külön táblában — a magyarhoni, erdélyi, német és francia borfajok csoportja, egy-egy táblában 18—18-féle jelesnél-jelesebb szőlő, — mind ez ideig még — hála Istennek — fillokszeramentesen úgy ez, mint városunk és vidéke összes szőlőterületei.

Ne ijedjünk meg tehát annyira e rémes állatkától — még a Medgyesen látottak után is — hogy már vége lesz mindennek; sőt éppen azért igyekezzünk, a még inficiálatlan helyeken minél gyorsabban kisebb-nagyobb plántációkat eszközölni, különösen csemegefajokból, — talán megóv a Gondviselés — s beh jól fog majd akkor, ha készlettel rendelkezünk legalább a magunk és helyi piacaink számára.

Hogy különben mi teendő vár ránk még fillokszeralepte állapotunkban is, arról legközelebről én is el fogom mondani sikeresnek ígérkező nézeteimet.

Addig is vegyék némi megnyugtató tudomásul ügytársaink, hogy a medgyesi infekció alkalmából hazarészünkben, kormányi intézkedés folytán szétküldött öt phylloxera kereső biztos közül — a mint tudjuk — csupán Mariássy akadt egy kis bajra, a többi — hála Istennek — hiában ázott-fázott néhány hétig Erdély más-más vidékén.

Tehát ha meg is van jövendőlvé, hogy „egykor mindenütt ott lesz, a hol szőlő van“ — még nincs minden elveszve, s igen óhajtható lenne, hogy ha már e tekintetben is van „fejünk“ Erdélyben, egyszer-másszor jönnénk össze itt vagy ott s találgatnók élőbeszéd közben, hogy mégis hogyan segítsünk magunkon.

Kolozsvár.

Szentgyörgyi Lajos.

Földmives-iskola Erdélyben.

E czim alatt a „Gazdasági lapok“-ban a következőket olvassuk:

A földmivelésügyi miniszter a gazdasági szakértelem fejlesztése érdekében a kisgazdák és ugynevezett béresgazdák kiképzésére szolgáló földmives-iskolák fölállítását szükségesnek tartván, az ily iskolával a pénzügyi helyzet figyelembe vételével minden külön jellegű gazdasági vidéket fokozatosan fogja ellátni. Miután a Veszprém-vármegyében felállítandó földmives-iskola tekintetében megindított tárgyalások annyira fejlődtek, hogy ez iskola előreláthatólag még az 1890. évben megnyitható lesz, ezen évben csakis egy további ily iskola felállításának előmunkálataira szorítkozott a miniszter és minthogy a Királyhágón-tuli részek gazdasági viszonyai sok irányban eltérők a Királyhágón inneniektől és az erdélyi részekben földmives-iskola mindeddig nincsen, a miniszter ott egy földmives-iskolának fölállítását első sorban szükségesnek találta s ezen iskola helyéül a tordai állami bikanevelőtelepet és annak gazdaságát szándékozik fölhasználni, figye-

lemmel arra, hogy e telepen, mely vasutállomás mellett fekszik, a szükséges összes épületek rendelkezésre állanak, úgy, hogy a földmives-iskola számára igényelt helyiségek előállíthatók oly módon, hogy a meglévő épületek csakis átalakíthatóak és berendezhetők. Ezen célra az 1890-iki költségvetésben 5000 frtot irányzott elő, mely mérsékeltnek mondható költség előreláthatólag elégséges leendő, úgy, hogy az iskola valószínűleg már az 1891. évben megnyitható lesz. Gróf Szapáry Gyula még mint az országos gazdasági egyesület elnöke, létesíteni akarta az ugynevezett béresgazdák kiképzését a Szelényi-féle tápió-szelei alapítványi birtokon. Mi a legnagyobb örömmel üdvözljük őt e téren is, mivel a földmives iskolák jelen szervezete alig felel meg a praktikus élet követelményeinek, gazdasági szempontból végtelen fontos földmivelő országunkra nézve a valódi paraszt gazdák kiképzése.

— Felesleges tán mondanunk, hogy mi is teljes szívünkkel csatlakozunk t. laptársunk öröméhez, de meg kell jegyeznünk, hogy Erdélyben igen is van földmives-iskola, még pedig három (Beszterczén, Földváron és Medgyesen), de ezek német tannyelvűek és csekély állami segély mellett a szász egyetem tartja fenn őket. Megértük tehát az alkotmányosság 32-ik esztendejében, hogy az államalkotó nemzet államfenntartó működésének fejlesztésére nálunk is valamivel több gondot fognak fordítani, mint eddig. —

Ártalmas-e a szájfájós tehének teje?

A szájfájós tehének a teje a betegség kezdetén nem mutat semmi változást; később azonban feltűnően kezd higulni s sajátságos sárga színt nyer. Ekkor már kevés állás után is nagyon hamar megolvad; forralásra pedig, vagy huzamos állás után összefut s undorító ízű üledéket csap le. Hogy mennyire ártalmas ilyen tej, arról bizonyosságot tesznek azok a borjúk, melyek ilyen tejet szopván, többnyire elpusztulnak.

Mi sem könnyebb, mint annak a belátása, hogy ilyen tej az emberre is ártalmas. S valóban tapasztaltatott, hogy a szájfájós tehének tejétől, sőt még az ilyen tejből készült vajtól is történtek megbetegedések, különösen gyermekek-nél, kik gyenge szervezetüknél fogva nagyon fogékonyak az ily uton kapható szájfájás iránt, mely járványos helyeken a gyermekek között is járványossá válhatik.

A szájfájós betegségbe esett gyermekek legelőbb lázas állapot észlelhető, miközben szája nyáladzani kezd. Szájában hólyagocskák s fekélyek keletkeznek. Ezzel kapcsolatban hasmenés is szokott fellépni, mely ha heves jelleggel bír, végzetessé is válhatik a gyermekre nézve.

Mint hogy azonban a jelzett baj csak a nyers tejtől s ennek termékeitől, tehát a tejföltől, túrótól s vajtól származik, nagyon belátható, hogy ilyenek nyersen való élvezésétől okvetetlenül tartózkodjunk, a miként egyáltalán javallva van a tejet jól felforralva élvezni, miután a felforralás nemcsak ezen, hanem más betegségek a fertőző anyagát is megsemmisíti.

Mindazonáltal még forralás után sem tanácsos olyan tejet használni, különösen kicsiny gyermekek táplálására, mely forralás után nem tartja meg természetes állományát, hanem elváltozott s idegen, visszatetsző ízt nyert.

Hogy ily beteg állatok teje egyáltalában fogyasztásra ne bocsáttassék, arról első sorban is a közegészségügyi hatóságnak kellene gondoskodni, különösen olyan helyeken, hol a tehének között fellépett járványos bajok constatálva vannak, mert ilyen helyeken minden piacra került tej gyanusnak tekintendő. Erre a hatósági beavatkozásra azonban nálunk még nagyon kevés a biztató kilátás; ugyanazért ajánljuk, hogy mindenki saját érdekében is legyen ily körülmények között körültekintő s szerezze be tejét olyan helyről, a hol bizton tudja, hogy a tehének kifogástalanul egészségesek. Fogadja el végül azon őszinte tanácsunkat, hogy miután a tej már számtalan esetben bizonyult be alkalmasnak a ragályos betegségek közvetítésére s tovaterjesztésére, tartózkodjék a nyers tejnek s készítményeinek az élvezésétől és csakis jól felforralt, sőt a szokottnál is tovább forralt tejet egyék, hogy a netalán benne rejlő fertőző anyag a felforralás következtében elveszítse fertőző képességét. —

(„H. K.“)

Monostori szüret.*)

A kolozsmonostori m. kir. gazd. tanintézet szőlőjében october hó 12-én tartották meg a szüretet. A termés jól sikerültnek mondható. A cultivált 10 szőlőfaj cukor- és savtartalma megvizsgáltván, következőkép állapított meg:

Sor-szám	S z ő l ő - f a j	czukor-tartalom	sav-tartalom
1	Kövér szőlő	15.5%	0.90‰
2	Járdovány	17.5%	0.80‰
3	Zöld sylvani	16.3%	0.80‰
4	Piros malvázia	17.7%	0.65‰
5	Oportó	16.2%	0.55‰
6	Barát szőlő	19.0%	0.92‰
7	Piros tramini	19.0%	0.87‰
8	Rajnai rizling	17.0%	1.20‰
9	Kék burgundi	18.5%	1.05‰
10	Fehér burgundi	17.3%	1.20‰
	Ezen fajok vegyesen	17.5%	1.10‰

Kolos-Monostor.

Bene József,
III. éves gazdász.

*) Pósta utján october hó 15-én reggel jutott kezünkhez.
Szerk.

„Fatenyésztési lapok“

czim alatt Erschinger János ujbpesti igazgató tanító, kinek neve a szakirodalom ezen terén nem ismeretlen, új szakközlönyt indított meg, mely ábrákkal ellátott közleményeket fog hozni a vasuti vonalak, a hegylejtők és utak befásítása, valamint a faiskolaügy, fatenyésztés, gyümölcsészet és kertészet köréből; megjelenik havonta kétszer: 1. évf. 16-án, előfizetési ára 3 frt; a pénz a szerkesztőséghez Ujbpestre küldendő. A megelőzőleg kibocsátott előfizetési felhívás községek, gazd. egyletek és azok tagjainak, valamint vasuti tisztviselők, jegyzők és tanítóknak évi 2 frt kedvezményes árért igéri a lapot, a mutatószám hasonmű közleményében azonban erről említés nincs! Az új közlöny október 1. évf. lépett a nyilvánosság elé, változatos és érdekes tartalommal; a „tárca“ melléklet „a hazai és külföldi kertészeti és gazdasági írók, a kertészeti és gazdasági egyletek tisztikarának és a kertészet és gazdaság terén érdemeket szerzett férfiak életrajzainak és arcképeiknek közlésével a kertészet és gazdaság veteránjait stb.“ fogja bemutatni. Ezt a részt nézetünk szerint bátran el lehetett volna hagyni, mert igen könnyen idélen hiusági versenyre adhat alkalmat. A vállalkozás különben elismerésre méltó s ha megtarthatja mindazt a mit ígér, a pártolásra is érdemes lesz. —

— Ugyancsak Erschinger János a következő füzetet tette közzé: „A vasuti töltések és lejtőinek befásítása, valamint a vasuti vonalak bekerítése gyümölcsfákkal és hasznos bokrakokkal,“ melyet Dr. Lucas Ede nyomán dolgozott át, a 10 ábrával ellátott 42 oldalra terjedő munkácska ára 50 kr és szintén Ujbpesten kapható. A nagynevű, már elhunyt német szerző gyakorlati tanácsai sikeresen vannak visszaadva s az érdekeltek kétségkívül beható figyelemmel fogják azokat olvasgatni. —

A szőlőültetés és a phylloxera.

Dolenc igazgató meglátogatván egy amerikai kísérleti szőlőt Stájerországban, ott tett észleleteit a következőkben foglalhatjuk röviden össze:

1. Az amerikai szőlő — Solonis, Riparia, York Madeira — még a legsoványabb talajon is megtalálja nagymérvű fejlődésének feltételeit; ellenben a reá nemesített európai, még a teljesen phylloxerás talajban is, ugyan életben tartja, de termékenységet nem biztosítja.

2. A belföldi fajokkal nemesített amerikaiak termékenységet csakis megfelelő trágyázással lehet elérni és fenntartani. Azért a jövő jelszava: kevés, de belterjesen mivel szőlőterület.

3. A nemesített vessző annál gyengébben gyarapszik, minél többször lett átültetve. Ebből folyólag legelőnyösebb lesz az amerikai a helyszínén elültetni, zölden nemesíteni is kellő távolságban homlitani. Legkevésbé előnyösnek tartja a nemesített amerikaiaknak szőlőiskolában való nevelését, — mely állításnak a Bátor Babó borászati lapja ellene mond.

— Ezen észleleteket azért láttuk czélszerűnek itt közölni, mert Styria bortermelő viszonyai és éghajlata sok tekintetben egyeznek a mieinkkel. —

A káros rovarok ellen.

A „Gazdasági néplap“ megemlékezően az idejű hernyócsapásról az érdeklődőknek a teendőkre nézve jó tanácsokat ad, melyeknek lényegét mi is átvesszük! Nagyon világos, hogy a tavaszi és nyári hernyósereg nem tünt el minden nyom nélkül, hanem gondoskodott arról is, hogy faja el ne pusztuljon és a ki azt hiszi, hogy majd a tél elpusztítja, az alaposan csalódik. Mihelyt tehát az őszi munka szünetel, első kötelességünk gyümölcsfáinkon a hernyófészkeket irtani, sőt minden száraz és függő levelet is leszedni s elégetni. A hernyók azonban, ha a galyak el vannak foglalva, az ágak és törzs repedéseiben keresnek peterakó helyet és így, ha a látható fészkeket elpusztítottuk is, tavaszra mégis mutatkozhatik hernyó, azért ezzel is szembe kell szállani. Legczélszerűbb erre nézve még a tél előtt a fák törzseit lefelé a földig és felfelé a meddig csak elérjük, sűrű oltott mésszel — melynek maró hatása ismeretes — jól bemázolni, mely bekenést, ha nedves özzünk lenne, szükség szerint ismételni is kell. De a fa kérge akárhányszor nem sima s így a mész hozzáférhetését gátolja, mely esetben a fát erős drótkéfével derekasan keféljük meg, mit sem tartva egy a héj felületén ejtett karcz vagy horzsolástól; vén körtefáknál a vonókést is alkalmazták. Végre nem szabad felejtenünk, hogy számtalan rovar a földbe, a fák aljába rakja petéit; czélszerű tehát a fa alját a korona-csurgás nagyságában rögös darabokban felásni, hogy a téli fagy áthatolva, a petéket, bábukat és kukacokat elpusztítsa, mi mellett azon előnyt is megnyerjük, hogy a téli nedvesség mélyebben terjedhet a földbe és a gyökerek istápolására szolgál. Fődolog azonban, hogy a felsorolt intézkedések hatóságilag rendeltessenek el és szigorúan fogantassanak is. „Sőt miután nálunk a tapasztalat nem egyszer igazolta, hogy ilyen műrendeletek csak csendes tudomásul vétetnek és fogantatásukkal senki sem törődik, úgy nagyon is kívánatosnak mutatkoznék, ha erélyes következetességgel, büntetés terhe mellett, a községi előljáróság felelőssé tétetnék.“

— E sorokhoz nincs mit hozzátennünk, de félünk rajta, hogy az a bizonyos „erélyes következetesség“ majd csak jámbor óhajlás marad.

Fiatal borok apadása.

Hogy a bor a külső befolyások, valamint korának különböző voltánál fogva nem egyenlő mennyiségű apadást szenved, általánosan ismert dolog. A fiatal bor azonban a bevégzett erjedés és az első lefejtés után különösen ki van téve az apadásnak. Hogy ez honnan ered, az könnyen megmagyarázható, noha ennek is különféle okai vannak. Főokát az apadásnak mindig az elpárolgás és másodsorban a hőmérsék csökkenése képezi, mely utóbbi ok különösen fiatal

boroknál bir befolyással. Ha a bor első lefejtése után az ászokpinczébe hozatik, akkor annak tetemes lehütése következik be, mihelyest a bor erjedése megszűnt. A hőség tudvalevőleg minden testet kiterjeszt s így van ez a borral is. Ha a még meleg borral színig megtöltött hordót hűvös pinczébe helyezük el, akkor a bor lassankint le fog hűlni, mindaddig, a míg a pincze hőmérsékét elérte; ezalatt a bor összehúzódik s nemsokára azt fogjuk tapasztalni, hogy a bor felszine, mely előbb az akonáig ért, mindig alább száll, vagyis hogy a bor a lehülés folytán kevesbedik. Ha a hordó nincsen színig megtöltve, akkor a bor az elpárolgásnak nagyobb felületet nyújt s ez által az apadás is nagyobb lesz. Sokkal nagyobb azonban a színig meg nem töltött hordóknál azon hátrány, hogy ilyen esetekben a hordó üres része a levegőben rejlő, betegséget előidéző csirmagvagnak alkalmas helyül szolgál. Ezért tehát szükséges, hogy a fiatal borok naponta megtekintessenek és szükség esetén feltöltögtessenek, hogy így egyik-másik betegség fellépése elől megóvassanak. Ha azután a bor a pincze hőmérsékét már elérte, akkor az apadás már csak csekély mérvű s ilyenkor elégséges a hordókat hetenkint egyszer feltöltögetni. — (Sz. b. g. l.)

Egyleti mozgalmak.

Választmányi ülés 1889. október 17-én.

Tartott elnök Szabó József elnöklete alatt, jelen voltak: Báró Bánffy Ernő és Báró Jósika Gábor alelnökök, Szentgyörgyi Lajos, Dr. Szentkirályi Ákos és Gr. Schweinitz Gyula, Gamauf Vilmos, egyleti titkár.

176. A július 27-iki ülés jegyzőkönyve felolvastatván — a mainak hitelesítésére Br. Jósika Gábor, Gr. Schweinitz Gyula és Dr. Szentkirályi Ákos tagtársak kéretnek fel.

177. Pénztári jelentés július—szeptemberről, mely szerint 2694 frt 99 kr. bevétellel 1325 frt 41 kr. kiadás áll szemben — tudomásul szolgál.

178—180. E. titkár Gróf Haller Jenő, Gróf Teleki Arvéd és Ugron Zoltán urakat, mint új alapító tagokat jelenti be — örvendetes tudomásul szolgálván, kötelezvényeik a pénztárhoz tételnek át.

181—182. E. titkár jelenti, hogy Déésy Sándor évdijas és Szalánczy Lajos alapító tag elhunyt — sajnós tudomásul szolgálván, a további intézkedések végett egyleti pénztárnok ur értesítendő.

183. Kertészeti szakosztály javasolja, hogy a jelenlegi kertésszel a köztelki szerződés egy évre meghosszabbításuk, időközben pedig 1891. január 1-seji határidővel alaposan kidolgozott, új pályázat hirdettessék; mely javaslattal szemben Szentgyörgyi Lajos a szerződést a mostani kertésszel több évre megkötendőnek véli, megjegyezvén, hogy a kertész ez esetben némi fizetés felemelést kérelmez — választmány kimondja, hogy Zonda László kertésszel 10 évre szerződni hajlandó, az ügy pénzügyi ágát azonban tárgyalás és véleményezés végett a szakosztályhoz visszateszi, a novemberi ülésre elvárván annak nyilatkozatát.

184. Gámán-nyomda 3/IV-ed évi számlája az Erdélyi Gazdáról — 226 frt 29 krral utalványoztatott.

185. Ministerium 40200 sz. a. a friss gyümölcsnek gondosabb póstai csomagolására hívja fel a figyelmet — lapokban közölve lett.

186—191. E. titkár a phylloxeraügyről tüzetes előterjesztést tévén — választmány mindenekelőtt köszönettel fogadja a nmlgu ministeriumnak gyors intézkedését, mely szerint kormánybiztost nevezett ki s az erdélyrészi szőlők megvizsgáltatása iránt rendelkezett. Egyttal köszönetet mond Dr. Horváth Géza, Molnár István, Hermann Ottó és Dr. Szaniszló Albert szakértőknek véleményezésükért. A phylloxeravéssel szemben való teendőkre nézve, választmány a ministerium által valószínűleg novemberben összehívandó szaktanácskozmány tárgyalásait kívánja bevárni s egyelőre érdemleges határozatot nem hoz.

192. Ministerium 49252 sz. a. az 1888-ról szóló állategészségügyi évkönyvet küldi meg — köszönettel könyvtárra helyeztetett.

193. Gróf Schweinitz Gyula a tagosítás és birtokrendezés reformja érdekében javaslatot nyújt be — választmány az alaposan indokolt javaslatot (lásd Erdélyi Gazda 20-ik szám) általánosságban elfogadva, annak három főelvéhez, u. m. a gazdasági indokokból elrendelendő kényszertagosításhoz, a költségnek 20 évrre való felosztásához és fizetéséhez, külön közegek és hatóságok felállításához egyhangulag hozzájárul és a javaslatot a földmivelésügyi és igazságügyi ministeriumokhoz ily értelemben felterjeszteni fogja, a beadvány pártolására pedig az erdélyrészi törvényhatóságok és képviselők külön-külön fognak felkéretni. Végre választmány a buzgó gróf tagtárs urnak nagymérvű fáradozásáért teljes elismerést és köszönetet szavaz.

194. Gróf Schweinitz Gyula a cukorrépatermelés érdekében megszüntetendő ugár- és legelőkényszer ügyében a ministeriumhoz intézett felterjesztését (lásd Erdélyi Gazda jelen szám) pártolni kéri — választmány a pártolást kimondva, arra fogja kérni a földmivelés- és belügyi ministeriumokat, hogy addig is, míg ily esetekről törvény intézkedhetnek, rendeleti uton szabályoztassék a kérdés a kisbirtokosok répatermelésének érdekében.

195. Orsz. gazd. egylet a bécsi kiállításban való részvételre felhívja egyletünket — választmány sajnálattal jelenti ki, hogy anyagi viszonyai az egyletnek nem engedik meg a collectiv részvételt, de mindent el fog követni arra nézve, hogy az egyesek közreműködése minél számosabb és érdemesebb legyen.

196. A lótenyésztési részvénytársulat szelvénye esedékes lévén — 4 frt osztalékkal beváltandó lesz.

197. A kísérleti répák czukortartalmának érdekében — határoztatott, hogy a répa a titkári hivatalhoz lesz beküldendő s a polarizáció megejtésére a monostori intézet, esetleg a ministerium kieszközölendő engedélyével, felkérendő. A beküldésre a kísérlettevők sürgősen felhívandók.

Hitelesítik:

Báró Jósika Gábor,
Gróf Schweinitz Gyula,
Dr. Szentkirályi Ákos.

Szabó József,

egyl. elnök.
Gamauf Vilmos,
e. titkár.

Friss vaj szállítás.

Érdekelt gazdatársainknak ezennel figyelmükbe ajánljuk, hogy egy jó nevű kolozsvári fűszerkereskedőnek hetenként 10—30 kiló igen finom csemege tehát vajra volna szüksége, melyet egy-két birtokostól óhajt rendszeresen megvásárolni. Ajánlatok az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatalához intézendők, mely azokat közvetíteni fogja.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

H I R D E T É S E K.

Ügynökök megfelelő %-ban részesülnek.

VII. és XII. CSOPORT.

Új iparág meghonosítása, hulladékok és melléktermékek célszerű értékesítése, nagyban termelés és versenyképességért.

FISCHER és HEIDLBERG
ezelőtt Well és Fischer

vagyészeti kátrány-termékek, kátrányos karbolavvas maszt, Karbol-oleum, köfaldelmez és faozemen-tetésés

KYÁRA.

Budapest, külső sorokszárait 9607

KARBOLOLEUM

legelőcsőh dióbarna színű fatölíté sze zsindelytetőkre, kerítésre és gazdasági es közökre, melynek használata folytan elpusztihatatlan tartósságot nyer a fa, a mázolás akárcsi végezhető.

A karbol-oleum ára:

horodókban 100—200 kgrmíg...	17 kr
100 kgr. kisebb edényekben...	19 „
5—10 kgr. próbaküldemények	22 „
bádo szolenzeben...	22 „

Ajánlja egyszerű mind vörös, zöld és pala barna kátrány-festéket zsindelytetők mázolására

Gyártmányokról árjegyzéket és használati utasításokat ingyen és bérmentve küldenek.

Tenyész-bival eladás.

A fogarasi m. kir. álladalmi ménésbirtok sárkányi bivaltehenészetében 1 darab négy éves, 3 darab három éves tenyészbika, 8 darab öreg, 7 darab öt éves és 4 darab három éves tehén

szabad kézből eladóok,

azon megjegyzéssel, hogy a tehenek mind vemhesek s részben fejősök.

Venni szándékozó tenyésztők részletes tudnivalók iránt sziveskedjenek akár levélben, akár személyesen az uradalmi igazgatósághoz Fogarason, fordulni.

A ménésbirtok igazgatóság.

(3—3.)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	Tiszta búza	Elegy búza	Rozs	Árpa	Zab	Török-búza	100 kiló		1 köbméter tűzifa	1 kiló marhahús
helye	napja								széna	szalma		
k r a j c z á r o k b a n												
Budapest	október	31 métermázsa	835	—	715	625	720	468	—	—	—	—
Brassó	november	1 hektoliter	620	400	420	460	260	440	320	150	260	40
Deés	október	29 „	800	740	680	—	340	481	420	—	280	28
Fogarás	október	25 „	600	540	350	—	240	400	222	110	200	32
Gyula-Fehérvár	október	26 „	600	525	485	—	250	350	250	180	230	31
Kézdi-Vásárhely	október	24 „	580	410	390	380	240	400	350	90	220	28
Kolozsvár	október	24 métermázsa	700	—	640	—	600	420	350	180	300	38
Maros-Vásárhely	október	30 „	780	735	735	595	648	520	380	250	280	32
Nagy-Szeben	november	1 hektoliter	560	440	440	—	260	360	170	120	350	36
Nagy-Várad	október	29 „	554	474	346	334	250	263	300	170	320	48
Sepsi-Szt.-György	október	14 „	590	550	390	350	230	400	400	150	150	32
Szász-Régen	október	31 „	580	485	360	300	190	385	260	170	260	28
Torda	október	26 „	600	350	375	—	240	325	300	30	225	32